

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Роксана Богданова Димитрова, катедра „Пиано и акордеон”
АМГИИ Пловдив

относно докторантура на тема:

„Клавирното ноктюрно и творчеството на българските композитори”

(Анализи и интерпретационни проблеми)

от **Антония Кирилова Евгениева**

докторант към Департамент „Музика” в НБУ

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, научна
специалност 05.08.02 –Музикознание и музикално изкуство

Повече от 200 години от първото ноктюрно за пиано на Джон Филд, този жанр привлича и днес не по-малко изпълнители и слушатели със своята интимна персонална емоция и атмосфера, вдъхновена от загадката на нощта. Ноктюрното е широко застъпено в концертните програми и педагогическите схеми по пиано. Композиторите от миналото до наши дни проявяват към него нестихващ творчески интерес. Това е основателна причина настоящото изследване да има **приносен характер**, разглеждания **обект - значимост**, проблематиката - **практическа приложимост**.

Настоящата разработка е инспирирана от живия интерес на пианистката към ноктюрното, към възможността да изразява определен душевен синтез, свързан с романтизма и творчеството на Шопен. В хода на работата по настоящата художествено-творческата докторантура, тя активно концертира(10 програми), изпълнява ноктюрни от Шопен, Глинка, Григ, и други руски и български автори, които са обект на

изследване в дисертацията. Между реализираните концерти се откроява тематичната насоченост към творчеството на Шопен, няколко рецитални програми, посветени на полския романтик. Нейният личен принос на утвърден изпълнител се отнася до популяризирането на рядко изпълнявани ноктюрни от български и руски автори. Реализира две отговорни участия като солист на оркестър: в Шопеновия концерт №2, със „Симфониета” София под диригентството на Кирил Ламбов и Концерт за пиано и оркестър No.1 от К. Ламбов с оркестъра на гр. Кострома (Русия). Записите свидетелстват за успешните изяви на пианистката - чувствителен музикант с високо развит технически и колористичен апарат, с позиция в интерпретацията, защитена убедително и артистично.

Пианистката произхожда от семейство на музиканти. Солидна клавирна подготовка и музикално образование получава в НМУ „Л. Пипков“ – София, в класа по пиано на г-жа Антонина Бонева (2001), в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ в класа по пиано на проф. Й. Крушев (2006) и Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив (2009). В последните години обучението ѝ протича в НБУ под ръководството на проф. Людмил Ангелов. Допълнителна квалификация и професионално развитие очертават майсторските класове, в които участва : Рей Лак (САЩ, 1997), Паоло Поличе (Италия, 1999), Валдемар Войтал (Полша, 2000), Мариалена Фернандес (Австрия, 2000), Дезире Н’куа (Франция, 2000), Анжела Тошева (България, 2003), Трифон Силяновски (България, 2003), Мишел Бороф (Франция, 2009). Няколко лауреатски звания бележат успеха ѝ в международни конкурси: първо място и голямата награда за камерна музика на международния конкурс “Concertino Praga” през 1999 г.; награда за френска музика (Пловдив, 1998), две втори награди на конкурс „Младите музикални таланти“ София, 1998 и 2000 и др. По пътя на своето развитие върви уверено с редица участия в международни музикални фестивали и конкурси, като “Queen

Elizabeth” Брюксел (2003), Чешки Крумлов(2000), Южна Бохемия (2000), концерти в Люцерн (2000), Пасау(2000), Виена (2004), и др.

Дисертационният труд на Антония Евгениева обхваща широка изследователска територия. Общият му обем е 186 страници, от които основен текст 119, включващ увод, четири глави и заключение. Библиографията съдържа 58 заглавия с 39 български източника и 19 на руски и английски език. Текстът е богато илюстриран с нотни примери, свързани с конкретната проблематика. Разработката се основава на сравнителен аналитичен метод, съчетан с исторически, естетически и изпълнителски анализ.

Историческият преглед в началото трасира подробно и целенасочено пътя на изследването. Авторката води стройно и последователно историческото проучване по темата от Средновековието, през класицизма(особено интересно, подкрепено с конкретни примери), появата на първите образци - ноктюните на Джон Филд, като поставя акцент върху забележителния развой на жанра в творчеството на романтиците, основателно спирайки вниманието си върху ролята на Шопен (21 ноктюни в периода 1827-43). Централнапозиция в труда е отредена на **предмета на дисертацията – клавирното нактюрно в творчеството на българските композитори.** Цел на разработката са интерпретационните проблеми, открити по пътя на формалния, структурен и драматургичен анализ, мястото и ролята на клавирната фактура, звуковия колорит и др. Особен интерес предизвиква *изследователската хипотеза*, изградена на базата на 10 характерни за ноктюното на Джон Филд „характеристики”(мотива), посочени от Алън Вагенхайм (2008, САЩ). Докторантката търси и открива тяхното изражение в ноктюните от български композитори, създадени много по-късно. Още в увода се изяснява съдържанието на метода и характеристиките на Вагенхайм,

посочват се двата типа ноктюрно в творчеството на Филд – интроспективно и идилично (според метода). Антония Евгениева разгръща целенасочено своя метод, като първите паралели по Вагенхайм са свързани с бавните части към сонати от Хайдн и Моцарт. Следват паралели с ноктюрните на Шопен, Григ, Скрябин. Заслужава да се отбележи приноса ѝ в проучването на голям обем ноктюрни за пиано от Шуман, Лист, Менделсон, Талберг, Алкан, полски, френски (Бизе, Форе, Сати) и голям брой руски композитори от XIX-XX век. С тях клавирният репертоар би се разширил и обогатил, особено в педагогическата практика.

Историческият анализ е изчерпателен и прецизен, разширява се максимално към ноктюрни, предназначени за струнни и духови инструменти, ансамбли, в т.ч. симфонична музика. Убедено бих го определила като принос в изследването, успешно създаващ широка представа за корените на ноктюрното (вокални и поетични), връзката с други лирични жанрове, Моцартовото съждение „ноктюрно = канцонета”.

В настоящото изследване центрирането върху живота и творчеството на Шопен е някак предопределено. Андрей Букурещлиев в книгата „Поглед към Шопен”, счита, че заслугата на Джон Филд се отнася само до измисленото заглавие „ноктюрно”, докато истинската мощ в същността на ноктюрните се открива при Шопен - „неустоими със своите любовни прошепнати слова” (Букурещлиев А., *Поглед към Шопен, Orange Factory, 2009*). Това е още едно основание, Шопеновите ноктюрни да бъдат обследвани като върхов образец в развитието на жанра, какъвто е подхода на Евгениева. Докторантката поставя биографията и личността на композитора в съответния историческия контекст. Интересен ракурс представят спомените на Микули, Кожалски и Ленц (ученици на Шопен) в посока отношението към *bel-canto* в свиренето на пиано, препоръката да се слушат добри италиански певци, ..., „всяка фраза да звучи като песен с

пределна яснота, всяка нота да има значение на сричка, всеки такт –дума, всяка фраза-мисъл”(стр.61).

Интерпретационните анализи на **четири Шопенови ноктюрни оп.9/2 в ми бемол мажор, оп.27/1 до диез минор, оп.48/1 до минор и оп.72, №1, Ouvre posthume** посочват задълбочено истинските мащаби в професионалната компетентност на пианистката. Тук е интересно да се наблюдава нейното отношение към мелодиката, която „дори и в най-бързите пасажии съхранява песенната експресивност, приближава я към говорната изразност и речитативност”. Идеята за подход към интерпретацията чрез песенната изразност, регистрова и темброва колоритност, дълбоки опори в баса, метрическа близост с танцовалността(ноктюрно оп.9 №2) се формира в логична връзка с формално-структурния анализ. Интерпретационните проблеми се посочват ясно, последвани от насоки за преодоляването им. Авторката разглежда компонентите на изразния художествен език в ноктюрните през погледа на своето интерпретаторско „виждане” за музиката (визуализация на началото на оп.48/1), но също убедително цитира многобройни източници, между които особено значение придава на Шопеновите ученици. Този аспект добавя още една приносна линия в изследването, свързана с педагогическите принципи на Шопен.

„Мястото на клавирното ноктюрно в българската музика” открива поле за хронология в историческите процеси на българското клавирно творчество от Освобождението до средата на XX век. В тезисен вид, но с достатъчно фактология, докторантката очертава първите образци, систематизира наследството на българските композитори и поставя акцент на ноктюрните за пиано от **Панчо Владигеров „Ноктюрно-серенада”, Веселин Стоянов „Ноктюрно” из Три пиеси, Димитър Ненов „Ноктюрно”**. Езикът и използваната терминология при извеждане на

изпълнителските похвати са богати и точни. В текста изчерпателно се посочват спецификата и отличителните черти на българското ноктюрно. Аналитичният поглед на авторката не отминава „естественото и органично” преплитане на двата жанра (ноктюрно и серенада) при Владигеров, „разгръщане на виртуозитет” с „неповторима пейзажност и съзерцание” чрез мелизматиката на българската народна песен в „Ноктюрно” из Три пиеси от Веселин Стоянов. В края на аналитичната част е приложен избрания сравнителен метод, с който авторката борави успешно.

Особено ценен е текстът на последното изследване по темата. Именно този подход дава възможност за обективен отговор на въпроса в хипотезата– има ли в българските ноктюрни характерните белези(мотиви) на Вагенхайм? Стратегията на докторантката обхваща три компонента:

- анализ на ноктюрните (форма, естетика, изпълнителски проблеми);
- коментар на композитора;
- 9 интервюта с изтъкнати български изпълнители и педагози.

Фокусът на изследването се доближава до съвремието ни с представителна извадка от трима съвременни български композитори: **Велислав Заимов, Виктор Чучков и Кирил Ламбов**. Ноктюрните, написани в периода 1981(Заимов) – 2014(Ламбов) са самобитни по идея, с различна естетика и изпълнителски проблеми. Определено най-силни в дисертацията са страниците с обобщение на коментарите на композиторите и мненията на изпълнители и педагози, които „придават автентичност на изводите в труда”. В този текст проличава способността на Антония Евгениева да синтезира изводи от аналитичните постановки и да изведе своите научни заключения.

Приложенията съдържат пълния текст на деветте интервюта. За мен, те представляват изключителен интерес с пълната картина от индивидуални възприятия и чувствителност, отразяващи сложния душевен резонанс в съвременното българско музикантство.

Приемам приносите на труда. Запозната съм с автореферата към дисертацията, който пълно и точно отразява съдържанието ѝ. Останалите публикации по темата са достатъчни по ЗРАСРБ.

Това ми дава основание да предложа на научното жури да присъди на **Антония Кирилова Евгениева** образователната и научна степен „доктор” по специалност Музикознание и музикално изкуство(05.08.02).

Пловдив, 19.08.2017

проф. Роксана Богданова Димитрова